

Laiškas sutrikusiam lietuviui, kaip susigrąžinti Gyvenimą, Laimę ir Tėvynę

Pirmiausia – liaukis gyvenęs dėl pinigų.

Jeigu išdrįstum pažvelgti į savo gyvenimą širdies akimi, pamatytum, kad pinigus leidamas tu vergauji ir kenti dar labiau nei juos uždirbdamas.

Šitai gyvendamas niekuomet nebūsi laimingas. O nebūdamas laimingas pats, nepadarysi laimingų ir savo artimųjų, jei kartais bandai apsimesti uždarbiaujas dėl jų. Nelaimingas žmogus negali kito padaryti laimingo, nes nuo jo savaime sklinda nelaimė. Žmogus visuomet skleidžia tai, koks jis yra. Tad net jei manai, kad iš tikrųjų sieki laimės kitiems, vis tiek pirmiau turi tapti laimingas pats. O pats netapsi laimingas tol, kol gyvensi dėl pinigų.

Todėl – liaukis gyvenęs dėl pinigų!

Nes tu iškeiti į juos kai ką daug brangesnį, nei kainuoja – savo gyvenimą, kurio už jokių pinigų nenusipirksi. Tai dovana, kurią esi gavęs iš anksto ir veltui, tau tereikia ja pasinaudoti. Iš tikrųjų gyventi, o ne nuolat sprukti nuo gyvenimo. Tai reiškia – būti savimi ir daryti gyvenime tai, ko iš tikrųjų nori, o ne slapstyti nuo savęs, apsimitinėti ir išsisukinėti. Iš tikrųjų būti savimi.

Iš tikrųjų būti savimi reiškia gyventi su širdimi, pagal širdį – klausyti savo širdies ir paklusti savo širdžiai.

Gal tu metų metus vagi, o tavo leisgyvė širdis jau baigia paskęsti ašarų klane, – tai išidrašink, prieik, pasižiūrėk jai į akis, paklausk, ką ji tau sako. Tai tavo širdis, ne mano ir ne policininko. Gal ji tau sakys: vok kaip vogęs, – ne man spręsti. Nors siūlyčiau padaryti bandymą, bent iš smalsumo: vienašyk tiesiog nepaimk svetimą, nors būtų pasitaikiusi puiki proga, ir tada paklausk, ką apie tai sako tavo širdis. Svarbiausia – išgirk ją! Tik žinok, kad mane tu gali apgauti, o savo širdies – ne. Jei ištiesi jai ranką, pakelsi iš balos ir toliau žengsi su širdimi – laimėsi gyvenimą.

Gal tu metų metus geri ir jau manaisi širdį pragėręs. Ne man spręsti. Bet gali padaryti bandymą. Ne dėl kitų, ne dėl kunigo, daktaro ar kokio tautininko – tiesiog iš smalsumo. Vieną bemiegę naktį ar ankstų rytą įsiklausyk ir paklausk: ką man daryti? Ne „nuo šiol gyvenime“, ne! Ką man daryti dabar, šią valandą? Gal paprasčiausiai išeiti į balkoną ar prieangį ir pasėdėti šią vieną valandėlę prieš žvaigždes ir brėkstančią aušrą? O gal nueiti iki miško ar prie upės ir, ant aukštesnės kalvos pasilipus, paprasčiausiai paverkti prieš dangų? Sunkūs apsisprendimai – ne širdies balsas, tai tik tavo baimė ir gynyba. Jiems reikia valios, o širdis teprašo vieno: be jokių apsisprendimų ir išpareigojimų, tiesiog čia ir dabar, šią vieną valandėlę leisti sau daryti tai, ko ji nori. Tai, ko tu pats iš tikrųjų nori. O toliau – kaip išeis. Tik ne-

pamiršk, kad niekas tavęs iš tikrųjų neverčia nuo jos, savo širdies, nusigręžti. Niekas neverčia ir negali priversti!

Gal tu dirbi statybose, o norėtum studijuoti fiziką, biologiją ar lietuvių kalbą ir literatūrą. Arba gal tėvų lieptas, draugų ar mokytojo įkalbėtas studijuoti fiziką, o norėtum dirbti miškininku ir gyventi miške arba, tarkim, ūkininkauti. Jeigu „norėtum“, tai tiek to. Bet jeigu nori, tai žinok: niekas tau nekliudo! Tik mintys. Tereikia paklausti savo širdies, paklusti savo širdžiai ir daryti tai, ko iš tikrųjų nori. Pradedant mažu pirmuoju žingsneliu, šiandien, šią valandą.

Lengva pasakyti? O ką, jei visas gyvenimas grius ir apsisvers? Galbūt. Bet ar turi pasirinkimą? Juk gyvenimas be širdies tėra kalėjimas, vergija, o ne gyvenimas. Tad ar verta jo gailėti?

Aha, dar yra baimė. Paprasčiausiai baisu. Taip, baisu. Tiesą sakant, stoti su širdimi – tai tarsi nuoga krūtine pulti į mūšį. Šiuo požiūriu gyvenimas – tai negailėstingas mūšis, kova, nuožmus karas. Karas su savo baimėmis. Ligi paskutinio atodūšio. Bet tu tegali pasirinkti vieną iš dviejų: arba stoti į šį žūtbūtinį mūšį už savo širdį ir už gyvenimą, arba savo kalėjimo kamputyje susirietęs drebėti ir merdėti. Tik nepamiršk, kad niekas nežadėjo tavęs palikti gyvo už tai, kad susirietęs kamputyje drebėsi.

Taip, pasukęs su širdimi, gali prarasti viską: mielus įpročius, darbą, turta, šeimą, draugus, gal net gyvybę. Galbūt gyvensi trumpiau, bet jei tikrai stojai už širdį – žūsi laimingas. Priešingu atveju galbūt gyvensi ilgiau, bet nemylėsi savo gyvenimo ir negerbsi savęs, o anksčiau ar vėliau vis tiek mirsi. Be to, ar tau kas pažadėjo, kad pasidavęs tikrai mirsi vėliau, o ne anksčiau?

Šitai nemylėti ir negerbti savęs – argi tai ne savižudybė? Ar ne kaip tik dėl to dabar taip daug pasidaro galų? Ar ne iš baimės gyventi jie priėjo mirtį? O tu nebijok mirti, ir laimėsi gyvenimą.

Kilnios giminės sūnau, nebijok!

Stok už savo širdį, išsitiesk, pakelk akis ir nieko nebijok!

Ir neklausyk daugiau, kas tau ką sako, o tik savo širdies. Neklausyk buvusių draugų, jei ims tave šiepti, – anokie tuomet tai draugai! Neklausyk žurnalistų, kunigų nei ekstrasenų – tik savo širdies. Ji, tavo širdis, vienintelė žino.

Jei suabejosi, atsikelk trečią nakties, atsiesk, o jei visai pasiklydai – atsiklaupk priešais savo širdį ir sudėk prieš ją visas savo mintis, visus jausmus, visas viltis ir nuogastavimus, visus įmantrius išvedžiojimus, kurių prisiskaitėi ar prisiklausėi, visus kaltinimus, kuriais tave gal apsvaidė. Ir patylėk. Širdis žinos.

Vos gimęs vaikas dar nemoka vaikščioti, taip ir tu, radęs gyvenimą, kurį laiką keturiom repečkosi, šlitinėsi lyg girtas ir išdarinėsi visokias kvailystes. Bet ar gimęs vaikas turi kitą pasirinkimą, nei drįsti ir palengva išmokti?

Be to, pasirodyti kvailiam – savaime verta pamoka. Atrodydamas kvailas tu kaip niekad aiškiai pradėsi suprasti, kad esi niekas. Visiškai nesvarbus. Svarbi tik širdis. Ji tavo viskas. O jai nė motais, kaip tu kam atrodi.

Kai pasielgsi teisingai, kad ir kaip tai iš šalies atrodytų, ji šypsosis ir švies. Ir nebus tuomet pasauly už tave laimingesnio! Kai pasielgsi žioplai, ji žiūrės į tave ramiai ir tiesiai, kad ir kaip gudrautum teisindamas savo žioplumą. Kai padarysi tikrą kiaulystę, rasi ją nusigręžusią – ir prisiminsi, kaip buvo, kol jos dar visai nepažinojai. Iš to tau bus pamoka, ko iš tikrųjų nenori.

Nuo pilvo širdis bene ryškiausiai skiriasi tuo, kad pilvas tegali imti, o širdis reikalauja duoti. Gal dabar vėl pagalvosi apie pinigus ir susirūpinsi: kam ir kiek turėčiau duoti, kad atsipirkčiau? Bet nuo širdies neatsipirksi, kad ir kiek išdalintum, ypač jei dalinsi iš baimės ar savimeilės. O jei kam duosi iš širdies, iškart būsi laimingas. Be sąlygų ir išlygų.

Bet svarbiausia išmokti duoti taip, kaip sodininkas tręšia ir laisto, o verslininkas investuoja. Pasėti širdį savo gyvenime ir auginti jos atžalas pasaulyje. Pirmiausia atiduoti jai visus likusius metus, dienas ir valandas, visas akimirkas, o tada auginti viską, kas iš jos čia randasi. Tręšti, laistyti ir auginti, kas randasi iš širdies. Iš tavo širdies ir iš kito širdies, nes kai atpažinsi kito širdį, tarp jų nebebus skirtumo.

Tai ir yra aukojimas. Aukoti – tai ne atsipirkti nuo ko ar ko atsisakyti. Iš tikrųjų aukoti – tai įdėti malką ar įlieti degalų ugnin, kad ji išaugtų ir ryškiau sušvistų. Degalai – tai visos mintys, visi jausmai, visi patyrimai ir poelgiai, visa, kas tik nutinka kas akimirka; ugnis – tai širdies šviesa. Iš tikrųjų aukoti – tai viską mesti širdies ugnin, kad ji ryškiau sužibėtų, išaugtų, drąsiai išpliekstų, nebeužpučiama jokių skersvėjų, galiausiai tarsi sproginas visa užlietų, visa persmelktų neužblėsinama šviesa.

Tik nesakyk, kad nesupranti, – tai paprasta! Gal pamiršai? Lietuvi, tave juk kitados vadino ugnies garbintoju! O ir *lietuvi* vardo tu juk vertas tikrai tol, kol *lieji* šitą auką.

Pamėgink šitai valandą – ir patirsi Gyvenimą, pamėgink dieną – ir rasi Laimę, pamėgink metus – ir susigrąžinsi Tėvynę, kuri išsiskleis ir pražys aplink tave kaip tavo širdies sodas.

O jei ne, tai ne tu pirmas, ne tu paskutinis. Būta čia.

– DAINIUS RAZAUSKAS –

Rusija – neoliberalizmo veidrodis

Daugiau kaip metus besitęsiant konfliktui Ukrainoje, spaudoje nesiliauja spekuliacijos apie jo priežastis, idealiu atveju paprastai apsiribojant esminėmis rusų (kaip valstybės? kaip tautos? kaip koncepcijos?) problemomis vietoj sudėtingesnės ir daugiau darbo reikalaujančios analizės. Šių problemų apibūdinimai varijuoja nuo atvirai rasistinių pasisakymų apie rusų fizinius ir intelektualinius trūkumus, nelabai nutolusių nuo „Mein Kampf“ stiliaus (tiesa, šie trūkumai kartais pateikiami kaip nebūdingi Lietuvos rusams ir niekada negalioja ukrainiečiams), iki tam tikrų labiau kultūrinių skirtumų paieškų.

Galima kaltinti Rusiją nepagarba žmogaus teisėms. Tiesa, kartais neaišku – tie kaltinimai skamba iš nuoširdaus susirūpinimo ar iš pavydo, turint omenyje, kad Rusijoje dominuojantis požiūris į tautinių ir seksualinių mažumų teises, valstybinę religiją ar, pagaliau, demokratiją (Putinas, šiaip ar taip, ją vaidina gerokai įtikinamiau negu Smetona) neretam dešiniųjų pažiūrų Lietuvos gyventojui ar net politikui paskatina seilių išsiskyrimą. Išties daug tokios kritikos išsakoma su nelabai slepiamu kartėliu – ech, jeigu tai būtų kas nors kitas, kas nors priimtinas! Kodėl Rusija? Būtų ne egzistencinis priešas, derėtų ant rankų nešioti kaip pavyzdį, civilizacijos bastioną ištvirkusiame, išlepusiame pasaulyje.

Tačiau užvis keisčiausia skaityti argumentus, kad Rusijai yra nesuprantami Davoso neoliberalizmo principai, ir tai yra būtent ta kultūrinė ir socioekonominė praraja tarp Rytų ir Vakarų.

Tikrai? Oho. Galima pasijusti kaip kokioje prieblandos zonos alternatyvioje realybėje. Rusija – priminsiu – nuo 1991-ųjų buvo istorijoje paties didžiausio, staigiausio ir plačiausio masto neoliberalizmo eksperimento bandomasis triušis. Kainos, iki tol reguliuotos ir susietos su dirbtiniu rublio ir dolerio kursu, buvo paliktos rinkai nustatyti (tai yra padidėti daugelį kartų), valstybės turtas buvo privatizuotas. Visiems prieinamas vienodomis sąlygomis.

Baigėsi jai... kaip ir daugeliui triušų. Žemai kabančius privatizacijos vaisius raškė nomenklatura ir organizuotas nusikalstamumas (palaipsniui skirtumas tarp jų darėsi labiau akademinis negu praktinis), o milijonai žmonių liko be darbo, santaupų, pensijos, sveikatos apsaugos ir ateities. Kitos posovietinės šalys – Lenkija ir Čekija – galėjo remtis Vakarų finansine pagalba kaip perspektyvios sąjungininkės, tačiau Rusijai turėjo užtekti gerų patarimų (gana ironiška anekdotų apie „sovietus“ kontekste) ir tikėjimo, kad nematoma rinkos ranka viską sutvarkys. Tačiau nematoma ranka buvo užsiėmusi – kasė duobes ir skaptavo kryžius. 2001-ųjų UNICEF *Innocenti Research Centre* tyrimas tiesioginę reformų kainą įvertino apie 3,2 milijono gyvybių, vyrų vidutinei gyvenimo trukmei per keletą metų smukus nuo 67 iki mažiau kaip 60-ies.

Ai, mes irgi atsimename „meškutes“ ir rublinius indėlius, nenustebinsite čia mūsų, pasakys dažnas skaitytojas – tačiau neįvertins realaus situacijos skirtumo. Nors Lietuva neišvengė kluptelėjimų vykstant privatizacijai ir perėjimui prie rinkos ekonomikos, bendras grobstymo ir skurdos masas ne iš tolo nepriminė Rusijos katastrofos (kartais ironiškai vadinamos „katastroika“). Tai yra esminis Rusijos istorijos momentas, kurio reikšmės neįvertinus dabartinis priešiškuamas Vakarams ir sovietmečio nostalgija negali būti iki galo suprasti. Sovietmečio ilgimasi ne todėl, kad ten būtų buvę objektyviai gerai, bet todėl, kad daugumai žmonių tai išties buvo objektyviai geriau negu gyvenimas šoko terapijos sukeltame skurde dešimtajame dešimtmetyje. Nemažai daliai gal ir iki dabar.

Tai vis dėlto nesėkmė? Anaipol. Neoliberalizmas rūpinasi nugalėtojais, ne pralaimėjusiais. Nugalėtojų Rusijoje buvo, ir jie pasiėmė viską – žaliavų gavybą, pramonę, bankus, vietinės valdžios postus – viskas buvo perkama ir parduodama, taigi viskas ir buvo supirkta. Apie tokį visuomenės turto persikirstymą saujelei išrinktųjų nesvajojai nei Margaret Thatcher, nei Ronaldas Reaganas. Vienintelis nukrypimas

nuo scenarijaus buvo tai, kad viską susigrobė vietiniai oligarchai ir nepaliko erdvės užsienio investicijoms. Pasitaiko.

Autoritarizmas? O taip, *dabar* autoritarizmas Rusijoje yra problema. Bet nebuvo problema 1993 metais, kai Borisas Jelcinas pasiuntė tankus šaudyti į parlamentą, išsakiusį nukamautos visuomenės požiūrį į reformų sukeltą suirutę ir skurdą. Vakarai tada sugebėjo gan lanksčiai pažiūrėti į savo vertybes ir uždegti Jelcinui žalią šviesą – tegul daro ką nori, tik tęsia reformas. Jelcino aplinka signalą suprato teisingai, o štai paprastiesiems piliečiams turėjo būti aišku – šuns balsas į dangų neina. Todėl ir nebešaukia – o kas atsilieps?

Paskutinis privatizacijos raudas tvarkingai baigėsi 1995-aisiais, vyriausybei išnuomojus komerciniams bankams likusį didįjį valstybinį turta, taip pat naftos gavybos ir perdirbimo industriją mainais už juokingai nedideles paskolas. Negrąžinus laiku paskolų, turtas pasiliko bankininkams. Vertintojų nuomone, buvo gyvybiškai svarbu tęsti stringantį privatizacijos procesą, tegu ir už neadekvačius pinigus, nes alternatyva, suprantama, būtų buvęs grįžimas į komunizmą.

Kartais taip būna – pasibaigia net argumentai apie didesnę privatininkų efektyvumą, ir privatizavimą pusvelčiui reikia tęsti bent jau tam, kad būtų privatizuojama.

Rusijos problema yra ne ta, kad neoliberalios vertybės liko nesuprastos, o ta, kad jos buvo išsamonintos *pernelgy gerai*. Kapitalas svarbiau už demokratiją, plačių visuomenės sluoksnių gyvenimas ir likimas yra niekai prieš saujelę elito, priimančio sau naudingus sprendimus, o įstatymai vienodai galioja visiems, turintiems vienodai pinigų. Vakarai, žvelgdami į Rusiją, mato ne savo priešingybę, o, kaip stebuklingame tiesą rodančiame veidrodyje, perkreiptą neoliberalizmo veidą be įprastų pagražinimų ir pateisinimų. Būtent jis mus ir šokiruoja.

– VYTAUTAS JUODIS –